

ՄԱՆՐԱՎԻՊ

Տրասիբուլոսի քաղաքի մասին :

Ի իստանդր Սպարտացուց զօրավարը Լթենքի որ տիրեց , քաղաքին իշխանութիւնը երեսուն ատենակալներու ձեռքը յանձնեց , որոնք շատ չանցաւ մէյմէկ անողորմելի ու անգութ բռնաւորներ դարձան : Լյս բանս տեսնելով Լթենքի բոլոր նշանաւոր մարդիկները , որոնց սրտին մէջ ազատութեան սէրը դեռ վառ էր , ասանկ խիստ ու ամօթալի գերութենէ մը փախան , և Լթենքը թողլով՝ ուրիշ տեղեր գացին իրենք զիրենք ապահովընելու համար : Տրասիբուլոս ասոնց զլուխ կեցած էր , այն քաջ ու առաքինի մարդը , որուն համար հայրենիքը սիրոյ առաջին առարկան էր . և իր օրինակովը կը խրախուսէր զամենքը : Սակայն Լակեդեմոնացիք իրենց սովորական վայրագ բնաւորութեամբը , որովհետեւ շատ քիչ անգամ կ'ըլլայ որ մէկու մը կամ ազգի մը վրայ սաստիկ քաջութեան հետ փափուկ սիրտ ալ միանայ , ուզեցին նաեւ այս ոչինչ միսութարութիւնը վերցընել Լթենացուց փախստականներէն . հրովարտակ մը հանեցին՝ արգիլելով Յունաստանի ուրիշ քաղաքներուն որ չընդունին զանոնք , և ընդ հակառակն Լթենքի երեսուն բռնաւորներուն ձեռքը մատնեն . ով որ այս հրամանին դէմ ընելու յանդգնէր , հինգ հազար տաղանդի տոյժ պիտի քաշէր : Սեգարա ու լիւթէ քաղաքները մերժեցին սպարտացի հրովարտակին լուծը , և մանաւանդ լիւթէ այնչափ քաջացաւ , որ բոլորովին ընդդէմ հրովարտակ մը հանեց թէ ով որ աթենացի մը տեսնէ իր թըշնամիներէն հալածական ու չօգնէ անոր , խստիւ պատժուի : Իստիաս սիրակուսացի հռետորն ալ , որն որ նոյնպէս Լթենքէն աքսորուեր էր , իր ճարտասանութեան հայրենեացը ձեռքէն եկած օգնութիւնը հասցընելու համար՝ իրեն ծախքովը հինգ հարիւր զինուոր

դուրս հանեց : — Տրասիբուլոս անկէ ետքը վայրկեան մըն ալ չդանդաղեցաւ . վազեց Փիլէ բերդին վրայ , ու զանիկայ առնելով՝ Պիրէոնի վրայ քալեց , և հասնէն ու առնելը մէկ ըրաւ : Լթենքի բռնաւորները այս ձախող լրերն որ լսեցին , շտապելով իրենց զօրքովը դիմեցին Տրասիբուլոսի դէմ , ու պատերազմը սկսաւ : Լլրինասհեղ ու դառն պատերազմ մը եղաւ այն օրը , վասն զի երկու կողմէն ալ պատերազմողները աթենացի էին . բայց որովհետեւ մէկ կողմի զինուորները իրենց անձին ու իրենց բնիկ ազատութեանը համար կը կռուէին , և մէկալ կողմիները բռնաւորութեան գործիք մըն էին ու բռնաւորներու համար արիւննին կը թափէին , անոր համար պատերազմին բաղդը ինքիրեն որոշուեցաւ . յաղթուեցան բռնաւորները , ու աթենացի երիտասարդ դիւցազնը յաղթանակը ձեռք ձրգեց : Սակայն Վրիտիաս անունով բռնաւորը , որ այն երեսունին մէջ խստագոյնն ու աւելի անգութն էր , պատերազմի դաշտին վրայ անշարժ կեցաւ ու չէր ուզեր վատ երեւնալ . այն ատեն դարձաւ Տրասիբուլոս աղաղակեց բանակին , որոնք ցիրուցան ասդիս անդին կը փախչէին . « Ենչու կը փախչիք ինծմէ , ո՞ հայրենակիցք իմ . ես ձեր վրայ չյաղթանակեցի . ոչ Լթենքի , այլ անոր բռնաւորներուն դէմ պատերազմ բացինք մենք . նոյն արիւնը կը խաղայ մեր երակներուն մէջ , նոյն հայրենիքը , նոյն օրէնքներն ու նոյն կրօնքը ունինք , մէկ խօսքով՝ գթութեան զգացմունքը հաւասար է վրանիս : Վթացէք ձեր աքսորեալ քաղաքակիցներուն վրայ , ինչպէս որ մենք յաղթականքս կ'ողորմինք ձեզի . դարձուցէք անոնց իրենց հայրենիքը , և անոնց հետ մէկտեղ ազատութիւննիդ վայլեցէք : Հապա , ո՞ Լթենացիք , փոխանակ փախչելու ինծմէն՝ եկէք օգնեցէք ինձի որ ջնջեմ երկրէս այդ անիրաւ բռնաւորները » :

Լյս եռանդուն խօսքերէն Լթենացուց ոգին բռնկեցաւ . և մէկէն Լթենք որ դարձան , վանտեցին երեսուն բռնա-

ւորները : Իսոնք Լիւսիս քաջուեցան ,
ու հոնտեղէն Սպարտացւոց աղաչեցին
որ օգնութեան գան : Սպարտացիք լսե-
լով ասոնց աղաչանքին՝ նորէն Լիւսանդր
զօրավարը զօրքով խաւրեցին . եկաւ ա-
նիկայ ու ամէն ջանք ըրաւ որ բռնաւոր-
ները դարձեալ իրենց աթոռը նստեցը-
նէ : Սակայն Պաւսանիաս թագաւորը ,
որ նմանապէս Լիւսիսի վրայ եկեր էր ,
տեսնելով թէ այնպիսի ծաղկեալ քա-
ղաք մը ինչ խեղճութեան մէջ ինկեր
է՝ սիրտը շարժեցաւ , ու ծածուկ քաղա-
քացւոց օգնութիւն ըրաւ , ետքը ին-
չուան խաղաղութիւն ալ հաստատեց :
Եւս խաղաղութիւնը երեսնից արեամ-
բը կնքուեցաւ , որոնք իրենց իշխանու-
թիւնը ձեռք ձգելու փափաքով՝ խօսա-
կցութեան մը եկած ըլլալով Լիւսեա-
ցւոց հետ , բոլորն ալ խղզուեցան , և
անով Լիւսիսի ազատութիւնը ապա-
հովացաւ : Եկէն բոլոր մնացած աք-
սորեալները ետ կանչուեցան . և Տրա-
սիբուլոս կատարեալ անյիշաչարութեան
մը յորդորեց զամենքը , որով քաղաքա-
ցիք երգմունք ըրին հասարակաց առջև
անցածը մոռնալու : Եւջի կառավարու-
թիւնը նորէն կանգնեցին , հին օրէնք-
ները բացուեցան , և ըստ սովորական
կարգին ատենականներ դրուեցան . և
այս ամէնը Տրասիբուլոսի հայրենասի-
րութեանը արդիւնքն էր : Բոլոր Լի-
ւսիսի ճանչցաւ իրեն վեհ ազատարա-
րը , ու անբաւ գովութիւններով հուշա-
կեց զինքը , որ իր առաքինութեանց գե-
ղեցկութիւնը սնապարծութեան խա-
ւարովը չէր աղօտացուցած : Իր բարե-
կամներէն մէկը զարմանալով անոր ը-
րած գործոց մեծութեանը վրայ՝ ըսաւ
իրեն . « Տրասիբուլէ , այս աստիճանի
բարերարութիւն մը ընելէդ ետքը մեզի՝
ինչպիսի պարտականութիւն պիտի ու-
նենայ քեզի հասարակաց հայրենիքը » :
— « Եւ ես երջանիկ կը սեպեմ զիս ,
պատասխանեց Տրասիբուլոս , թէ որ
այս իմ սիրոյս պզտիկ նշանովը կրցայ
մասամբ փոխարէն մը հատուցանել Լի-
ւսիսի իրմէ առած պարգևներուս » :

ԲՆԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ԿԵՆԴԱՆԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Նոր գտնուած հրէշ կենդանի մը :

Պաղղիա այս մօտերս մէկ նոր հրէշ
կենդանի մը գտնուեր է զարմանալի
կերպով : Երկաթուղոյ ճամբայ բա-
նալու համար խումբ մը աշխատաւոր-
ներ քարաժայռեր կտորելու բանալու
ատենին՝ քարաժայռի մը նոր բացուած
ծակի մը մէջէն յանկարծ դուրս ցատ-
քեր է հրէշ կենդանի մը : Երկայ
թևոտն կենդանեաց դասէն է , բայց
կորսուած սեպուած տեսակէ մը . վիզը
սաստիկ երկայն , կզակը երկայնաձև և
սուր ակուններով զինուած , չորս և եր-
կայն ոտքերու վրայ կեցած է մարմինը՝
որոնք երկու այլ և այլ մաշկերով իրա-
րու հետ միացած են , և որոնցմով օ-
դուն մէջ ալ կը թռչի . ոտքերը չորս չորս
խոշոր մատուրներ ունին՝ ծայրերն ալ
կորած , ու երկայն եղունգներ : Եւս
նմանութիւն ունի չղջիկի . միայն մե-
ծութեանը կողմանէ զգալի կը տար-
բերի , վասն զի գրեթէ մեծ սագի մը
չափ կայ : Սաշկերով ձևացած թևե-
րուն ընդարձակութիւնն է 3 մեդր ու
22 հարիւրորդամեդր . վրայի գոյնը սևի
ու կապուտի կը զարնէ . մորթը լերկ է ,
հաստ և իւղային . իսկ մարմնոյն աղիւք-
ներուն մէջ անգոյն հեղուկ մը միայն
գտնուեր է :

Եւս հրէշ կենդանին օգ և լոյս տես-
նելուն պէս՝ հազիւ թէ քիչ մը կենդա-
նութեան նշան ցուցուցեր է , և տկար
կերպով մը թևերը շարժելով ու խղ-
զուկ ձայն մը ձգելով՝ մէկէն հոնտեղի
աշխատաւորներուն աչքին առջին մե-
ռեր է : Եւսին Լրէյ քաղաքը տարին ա-
սիկայ . և հոն մեծանուն բնագէտ մը
հիմկուհիմա այսչափ միայն կրցեր է
վրան տեղեկութիւն ունենալ քննելով ,
որ այս կենդանին ինչպէս ըսինք՝ թևոտն
դասին կը վերաբերի , որուն քարացած